

Sudur gorria jantzita

Haur gehienek dituzte gustukoak pailazoak eta zirkuak, oro har. Ia denok gogoratzen ditugu txikitako pailazoren batzuk. Pailazo-kontuez eta pertsonaiak interpretatzeaz arituko gara sekuentzia honetan. Hona hemen proposatzen dizkizugun ariketak:

Wikimedia Commons (CC BY-SA 4.0)

- Gaian sartu.
- Bideoa ikusi eta erantzun zuzena hautatu.
- Testua ulertu eta egilea nor den esan.
- *arena egin* esapidea landuz mintzasaioa egin.
- Zirku-emanaldian parte hartzeko zure rola aukeratu, eta egitaraua adostu.

1. Gaian sartu

Talde txikitan jarrita, erantzun galderei:

- ☐ Zeintzuk dira umetan ezagutu dituzun pailazoak?
- ☐ Zirkura joan izan zara inoiz? Nolako esperientzia izan zen?
- ☐ Joango al zinateke gaur egun zirku batera?

Pirritx, Porrotx eta Marimotots.
Argazkia: Joxe Mari Agirretxe

2. Bideoa ikusi

Ikusi bideoa eta, ondoren, hautatu erantzun egokia:

<https://labur.eus/F2xHv>

*Egun baterako zena ofizio bilakatu zaio.
Argazkia: Kultur Atelier*

1. Joxe Mari pailazo-lanbidean hastea...

- a) ez zen erraza izan, ondo pentsatutako erabakia baizik.
- b) egun bateko emanaldi batetik abiatu zen eta, ia ohartu gabe ofizio bihurtu zen.

2. Joxe Marik dio mundua aldatzen laguntzen duten gaiak aukeratzen dituztela...

- a) eta komunikabideetan, egunerokotasunean daudenekin osatzen dituztela.
- b) komunikabideetan ageri direnei kasurik egin gabe.

3. Pailazoen belaunaldi gazteek...

- a) erraztasun handiak dituzte beren ibilbidea egiteko eta indartsu datoz.
- b) indarra badute, baina ez dute etorkizun erraza. Zaila dago kontua.

4. Aurten lantzen ari diren gaia...

- a) naturari buruzkoa da.
- b) heriotzari buruzkoa da.

5. Joxe Mari Agirretxe...

- a) kezkatuta dago munduak hartu duen norabidearekin.
- b) pozik dago munduak daraman norabidearekin.

3. Testua ulertu

Irakurri testua.

Sudur gorriaren xarma

Belaunaldi guztietako hurrek izaten dituzte gogoko pailazoak. Garai batean oso ezagunak ziren Kixki, Mixki eta Kaxkamelon, Koko, Moko eta Flax, Txirri, Mirri eta Txiribiton, Poxpolo eta Mokolo... Gaur egun honako hirukotea da ospetsuenetakoa: Pirritx, Porrotx eta Marimotots.

Joxe Mari Agirretxe lasarte-oriarrak urte asko daramatza Porrotxen azalean jartzen. Egun bakarreko emanaldi batetik “amets, ogibide eta bizimodu” bilakatu zen bere pailazo-lana. Bide hori ez zuen antzerkitik egin, aktibismotik eta euskaltzaletasunetik baizik. Izan ere, jaioterriko Michelin fabrikara langile erdaldun asko heldu zen eta horrek aldaketa handia ekarri zuen Lasarte-Oriara: herri txiki euskalduna izatetik, nagusiki erdalduna izatera pasatu zen. Agirretxek berak 16 bat urterekin euskaltegian eman zuen izena, eta Lasarte-Oria Berreuskaldundu Dezagun euskara-taldean parte hartzen hasi zen. Olentzeroren jaialdia prestatzen hasi ziren, “euskara zerbait alaia eta dibertigarria” zela erakutsi nahi zietelako herriko haurrei, eta ukitu “ganberroagoa” emateko pailazoz jantzi zen. Hori izan zen bere pailazo-ibilbidearen hasiera. Jaialdiak lotzen joan ziren eta, hala, ia 35 urte igaro dira.

Umorea, aktibismotik

Argazkia: euskadi.eus

Pailazo-lanbiderako prestatu egin behar zutela ohartuta, antzerkigintza-ikastaroak egin zituzten. Laster konturatu ziren haurrentzat eredu zirela, izan ere, egiten eta esaten zutena errepikatzen zuten umeek. Hortaz, balioak lantzea erabaki zuten: “sudur gorritik edozein gai landu daitekeelako, alaia, gogorra edo bestelakoa”, zehaztu du Agirretxek. Hala, beraien ikuskizunen ardatz izan dira baserria, generoa, ama-lurra, familia-ereduak, minbizia, euskara edota heriotza. Indarra hartzen joan ziren, eta hori erabili nahi izan dute euskara indartzeko eta herrigintzan murgiltzeko. Irrien Lagunak sortu zuten, Bizipoza elkarte, Oinherri, herri-hezitzaileen mugimendua sustatzeko... “Txikiak izanik ere, elkartuta indartsu sentitzen gara”.

Pailazoen egoera, sektoreko beste eragile batzuen parekoa da. Urteotan teknologiak eraldaketa sakona ekarri du. Lehen lana kasete bat izan zen, gerora, CDak atera zituzten. Ikus-entzunezkoekin ere antzera gertatu da: BETA, VHS eta DVD. “Orain dena sare sozialak, Spotify eta Youtube da; baina horrek ez du dirurik ematen” azaldu du. Orain beste baldintza batzuekin bada ere, bizimodua aurrera ateratzen jarraitzen dutela dio Agirretxek. Hasiberriek kezkatzen dute. “Zaila dute, mugatuago daude. Ez dira garai errazenak”. Hala ere, hor dabilta Txintxeta, Klipa eta Txorroskilo, Pontx, Erli... pailazoak eta beste sortzaile asko. “Ikusten dut gazteak oso indartsu datozela, balorez beterik. Poz handia daukat orain daukagunagatik eta etorkizunagatik”.

Dena sortzeko zutenean, lehen eredu telebistan ikusitako pailazoak izan ziren. Koskortuta zeudela heldu ziren Txirri, Mirri eta Txiribiton ETBra; aitzindari izan ziren. Ez dira erreferente bakarrik izan, ordea. Beren lehen diskoa Imanol Urbietaren abestiz josita atera zuten, Joxean Ormazabalen kantekin ere beste bat egin zuten... “Aurrera joan ahala zure tokia egiten duzu. Ideiak aukeratzen dituzu, garatu eta abestiak sortzen hasten zara, dena lotzen, ipuinak egiten... Zeuk sortzen duzu egin nahi duzuna”, azaldu du Agirretxek. Hori horrela, orain abiaburu dira bertsolariak, idazleak, musikariak, aktoreak... “Kultura herri baten ardatza da, nortasuna, harremana eta komunikazioa, gure artean eta munduarekin”.

(hurrengo orrian jarraitzen du)

(aurreko orritik dator)

Pertsona eta pertsonaia

Besteen azalean sartuta gozatu egin du beti Agirretxek, eta hiru hamarkada luze daramatza pailazo ileurdinari lotuta. “Uste dut Porrotx eta Joxe Mari dagoeneko bat direla. Elkarrekin bizi dira, elkarrekin sentitu, pentsatu, dantzatu eta kantatzen dute. Beraien baldarkeriekin, baina gozatzen dute bizitzaz, euskaraz, Euskal Herriaz eta munduaz”.

Hasieran Agirretxek eman zion dena Porrotxi, “ume txiki bati bezala”. Pailazoa, ordea, joan zen hazten, hezten eta nortasuna sendotzen, eta bueltan asko eman dio Agirretxeri, “tartean, samurtasuna, emozioak, muxuak, besarkadak... partekatzeko gaitasuna”. Elkarrekin bidea egiten ari dira eta ibilbidea bi norabidekoa izan da. Pertsonaia bera hasieran “harroputzagoa eta ausartagoa” zen, eta gerora, “zaurgarriagoa, beldurriagoa eta sentikorragoa bilakatu da”; eta berarekin batera, Joxe Mari.

Jubilatzeko asmoa ote duen, edo Porrotx izaten noiz arte jarraituko duen galdetzen diotela dio Agirretxek. Argi du erantzuna: “Hiltzen naizenean, hilkutxak bi zulo izango ditu, zapatak bertatik atera daitezten. Porrotx eta biok elkarrekin bizi gara, eta uste dut elkarrekin hilko garela”.

Irakurri baieztapenak eta adierazi kasu bakoitzean nor den ekintzaren egilea edo subjektua:

BAIEZTAPENAK	NOR EDO NORK?
1. Herri euskalduna izatetik erdalduna izatera pasa zen.	<i>Lasarte-Oriako udala</i>
2. Urte asko eman ditu Porrotxen azalean jartzen.	
3. Haurrei euskara zerbait alaia eta dibertigarria zela erakutsi nahi zien.	
4. ETBn aitzindari izan ziren.	
5. Elkarrekin bidea egiten ari dira; elkarrekin sentitu, pentsatu, dantzatu eta kantatzen dute.	

Pailazo izatea berezia da, pinturaz haratago ariman darama Agirretxek. Argazkia: Joxe Mari Agirretxe

4. Rolak

Besteen azalean sartzean gozatu egiten duela dio Agirretxek. Ideia hori adierazteko hainbat baliabide ditugu euskaraz: norbaiten larruan jartzea, norbaiten lekuan jartzea edota **-arena egin** egitura.

-arena egin

-arena egin: beste rol bat hartzen dugunean, egitura hau erabiltzen dugu. Adibideak: pailazoarena egin, tontoarena egin, abokatuarena egin, umearena egin...

- ♦ Egun guztia pasatzen du **tontoarena egiten**.
- ♦ Antzerki-saioan **umearena egitea** egokitu zaio.

Txikitan ezagunak zenituen bi pertsonaia aukeratu eta azaldu ikaskideari zein rol hartzen zuten:

Nik Sin Chan ikusten nuen. Hark **mutil bihurriarena egiten** zuen. Zirikatzaile hutsa zen...

Ba niri Txiribiton gustatzen zitzaidan, **mutuarena egiten** zuena...

Txirri, Mirri eta Txiribiton. Argazkia: Argia (CC40)

5. Egitekoa: Zirku-emanaldiaren egitaraua osatu

Zirku-emanaldien egitarauak antolatuko dituzue ikasgelan. Horretarako, egin bi talde eta jarraitu urrats hauek:

1. Aukeratu zirkuko parte-hartzaileen artetik pertsonaia bat eta arrazoitu zure aukera:

trapezista

malabarista

magoa

akrobata

pailazoa

aurkezlea

- Hainbat trikimailu ezagutzen ditut, eta nik magoarena egingo nuke.

- Nik nahiago dut aurkezlearena egin...

2. Adostu taldekideen artean rol-banaketa orekatu bat.

3. Proposatu emanaldiaren egitaraua: hasteko ordutegia, amaitzekoa, emankizunen ordena: nor noren atzetik aterako den, emankizun motak, eta pailazoen izenak.

4. Proposatu zirkuaren izena.

5. Aukeratu bi taldeen artetik egitaraurik erakargarriena.

Pixabay

ERANTZUNAK

2. Bideoa ikusi

1b; 2a; 3b; 4b; 5a

3. Testua ulertu

1. Lasarte-Oriako udala
2. Joxe Mari Agirretxe
3. Lasarte-Oria Berreuskaldun Dezagun euskara-taldeak
4. Txirri, Mirri eta Txiribiton
5. Porrotxek eta Joxe Marik

TRANSKRIPZIOA

Zein da Joxe Mari Agirretxe?

Kaixo, Joxe Mari Agirretxe Kerexeta naiz, 1964. urtean jaio nintzen Lasarte-Orian eta euskal herritarra; pozik bizi naiz, pixka bat bizitza hau tokatu zaigu, magia hau, mirari hau eta horretaz disfrutatzen saiatzen naiz eta, eta horixe, hori naiz.

Egun bakarerrako zena ogibide bilakatu zitzaizun...

Bai, egun batetarako (baterako) hasi ginen pailazogintzan (pailazo-lanean) eta egun bakarra zena gero bilakatu zen euskararen egunean ere beste saio bat egitea, gero Olentzeroren jaialdiarekin jarraitu genuen, inguruko herrietatik deitzen hasi zitzaizkigun eta, egun baterako zena, ba, bizimodu bilakatu zaigu, afizioa eta ofizioa, eta zoriontsu. Zortedun sentitzen naiz behin sudur gorria jantzi nuelako eta, horrek, bueno, bizimodu berri bat ekarri zidalako, ez? Eta, orduan, poz-pozik.

Zer du berezi ogibideak?

Pailazogintzak (Pailazo-lanbideak) berezia du pinturaz haratago, sudur gorriz haratago, zapata handiz haratago, ariman eraman behar duzula. Eta pailazogintzak (pailazo-lanbideak) zer du? Pues (Ba), dauka sudur gorria, barruan daramakizuna (daramazuna) eta hori da jolasa, da irudimena, da sorkuntza, da txispa, da bizitasuna eta... eta da, nolabait e, inozentzia horretatik eta pentsatzea mundua aldatu daitekeela eta mundua aldatzen ere, aldatzen duzula zuretik (zuretik) pixka bat bada ere. Eta hori euskaratik egiten baduzu eta beti ba iruditzen zaigu errazagoa dela eta ederra.

Zein balio landu nahi dituzue?

Guk diogu, urtero, mundua aldatzen dugula. Geure saioak periodikoetatik (egunkarietatik) irakurtzen ditugun gaiekin osatzen ditugu, edo telebistan ikusten dugunarekin, gaur egun sare sozialetan, Geure bizimoduan, egunerokotasunean, herrigintzan topatzen ditugun gaiekin lantzen ditugu gaiak, ez? Horrela, kultur aniztasuna landu dugu, familia-eredu ezberdinak, familia mila kolore, maitatzeko, harremantzeko moduak, ekologia, itsasoak, gaixotasunak, heriotza ari gara lantzen gaur egun. Denetarikoa gaiak landu ditugu, ez?

Pailazo-belaunaldi berririk ba al da?

Bai, pailazo berriak badatoz, bai Ipar Euskal Herrian, bai Nafarroan, bai Vascongadetan (Euskal Autonomia Erkidegoan), Euskal Herri osoan esango nuke, gazteak direnak, baino (baina) ez daukate erraza ere aurrera egitea, ez? Non ikasi, ze lehen esan dugu gu, adibidez, aktibismotik abiatu ginen, ez? Eta, gerora, geure bide propioa egin behar izandu (izan) genuen, baina ez zegoen erraztasun askorik, ez, ikasteko, lehen pausoak emateko eta... Eta alde horretan badatoz, baina ez daukate erraza, ez? Eta asko jarri beharko dute beren aldetik eta bilatu, eta aritu, eta horretan gure esku dagoena, pues (ba) bueno, horretan laguntzen saiatzen gara, eta erreferentziak ematen, eta non ikasi dezaketen, eta nola eta...

Zein proiektu dituzue esku artean?

Bueno, pailazo-talde bezala aurten heriotzaren gaia lantzen ari gara, datorren urtean euskararena nahi dugu landu, eta munduarena, naturarena... Munduak damakien (daraman) ibilbide honek asko kezkatzen gaitu, ez? Bai naturarekiko daukagun jarrera, ez? Martera goaz, baina itsasoak plastikoz beterik dauzkagu, eta uste baino txikiagoak gara. Orduan, geure kezka hortik doa pixka bat, ez, momentu honetan, ez? Ea nola landu genezakeen pues (ba) geure gaitegian, pues (ba) beste mundu bat, ez?